

OFICIUL
AVOCATULUI POPORULUI

DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Chișinău * 2015

“Să fim împreună este începutul,
să rămînem împreună este un progres,
să acționăm împreună este o reușită.”

(Henry Ford)

Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanului) este o instituție de stat independentă, dispune de buget propriu, care face parte din bugetul de stat.

Oficiul este subordonat Avocatului Poporului și acordă asistență organizatorică, juridică, informațională și tehnică Avocatului Poporului în vederea exercitării de către acesta a atribuțiilor sale.

Sediul central al Oficiului se află în municipiul Chișinău.

Oficiul are **4 reprezentanțe** amplasate în Bălți, Cahul, Comrat și localitatea Varnița raionul Anenii Noi.

Atribuțiile Avocatului Poporului:

- Examinarea cererilor cu privire la încălcarea drepturilor omului;
- Perfecționarea legislației în domeniul drepturilor omului;
- Prezintă recomandări de ratificare și aderare la instrumentele internaționale în domeniul drepturilor omului;
- Sesizarea Curții Constituționale;
- Soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor între autorități și persoane fizice;
- Reprezentarea persoanelor fizice sau grupurilor de persoane fizice în fața autorităților

publice și instanțelor de judecată în cazurile complexe ce țin de drepturile și libertățile omului sau în cazurile de interes public;

- Promovarea drepturilor și libertăților omului în societate.

Persoanele cu dizabilități reprezintă o categorie de persoane dezavantajate, comparativ cu alte categorii de populație.

În cadrul activității sale, Avocatul Poporului:

- examinează petițiile parvenite de la persoanele cu dizabilități;
- monitorizează gradul de respectare a drepturilor persoanelor cu dizabilități în diferite domenii;
- înaintează instituțiilor de resort propuneri în scopul înlăturării neregulilor depistate;
- avansează propuneri de perfecționare a legislației în domeniul protecției persoanelor cu dizabilități;
- elaborează studii de evaluare și înaintează recomandări organelor de resort;
- desfășoară activități de sensibilizare a societății privind problemele persoanelor cu dizabilități.

CADRUL LEGAL PRIVIND PROTECȚIA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Standarde internaționale, regionale și naționale privind protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Actele internaționale (ONU):

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948);
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (1966);
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale (1966);
- Declarația privind Drepturile Persoanelor cu Retard Mintal (1971);
- Declarația privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (1975);
- Declarația privind drepturile persoanelor cu deficiențe de auz și de vedere (1979);
- Convenția privind Drepturile Copilului (1989);
- Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Dizabilități (1983);
- Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2006).

Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, adoptată de Adunarea Generală a ONU pe 13 decembrie 2006, oferă un nivel de protecție fără precedent și stabilește standarde universale minime de acțiune, măsuri concrete care ar asigura incluziunea persoanelor cu dizabilități în toate domeniile de activitate; stabilește două mecanisme de implementare:

- **Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități**, în vederea monitorizării implementării Convenției
- **Conferința Statelor-Membre** pentru discutarea problemelor privind aplicarea Convenției în practică;

Convenția prevede crearea unor structuri naționale independente responsabile pentru implementare și monitorizare etc. Acest document

privind drepturile persoanelor cu dizabilități reprezintă primul instrument juridic obligatoriu care vizează direct drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități.

Republica Moldova a semnat Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități la 30 martie 2007 și a ratificat-o prin Legea nr. 166 din 09.07.2010.

Actele Consiliului Europei:

- Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (1950);
- Carta Socială Europeană (1961) și Carta Socială Europeană Revizuită (1996);
- Recomandarea (818) privind Situația Persoanei Bolnave Mintal (1977);
- Recomandarea (1185) privind Strategiile de Reabilitare a Persoanelor cu Dizabilități (1992);
- Recomandările Nr.R(92) privind o Strategie Coerentă pentru Reabilitarea Persoanelor cu Dizabilități (1992).

Standarde naționale:

Protecția persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova este reglementată de Constituția Republicii Moldova.

Constituția Republicii Moldova

prin articolul 51 garantează expres protecția persoanelor cu dizabilități, care „beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, re-adaptare, învățămînt, instruire și integrare socială”;

prin articolul 47 stipulează că „statul este obligat să ia măsuri pentru ca oricare om să aibă un nivel de trai decent care să-i asigure sănătate și bunăstare lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale. Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de invaliditate ... în urma unor împrejurări independente de voința lor.”

Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități este prevăzută de un număr impunător de legi și acte normative, care prevăd respectarea drepturilor omului, stabilesc și dezvoltă sistemul de protecție socială, garantează și asigură protecția persoanelor aflate în dificultate:

- Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr. 60 din 30.03.2012;
- Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, nr. 909-XII din 30.01.1992;
- Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, nr. 156-XIV din 14.10.1998;
- Legea privind asigurarea cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, nr. 1544 din 23.06.1993;
- Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, nr. 499-XIV din 14.07.1999;
- Legea cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populație, nr. 121-XV din 03.05.2001;
- Legea privind cantinele de ajutor social, nr.81-XY din 28.02.2003 și Regulamentul-tip cu privire la funcționarea cantinelor de

- ajutor social, Hotărîrea Guvernului nr. 1246 din 16.10 2003;
- Legea asistenței sociale, nr. 547-XY din 25.12. 2003;
 - Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr. 289 din 22.07.2004;
 - Legea cu privire la ajutorul social, nr. 133-XVI din 13.06.08;
 - Codul muncii adoptat prin Legea nr.154-XV din 28.03.2003;
 - Legea Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr.827-XIV din 18.02.2000;
 - Hotărîrea Guvernului nr. 1167 din 16.10.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social;
 - Hotărîrea Guvernului nr. 65 din 23.01.2013 cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă;
 - Hotărîrea Guvernului nr. 1268 din 21.11. 2007 cu privire la compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor;
 - Hotărîrea Guvernului nr.711 din 09.08.2010 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social "Locuință protejată" și a Standardelor minime de calitate;
 - Hotărîrea Guvernului nr. 936 din 08.10.2010 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea serviciului social "Casă comunitară" și a standardelor minime de calitate;

- Hotărârea Guvernului nr.722 din 22 septembrie 2011 privind aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social "Echipă mobilă";
- Hotărârea Guvernului nr. 567 din 26.07.2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice;
- Hotărârea Guvernului nr.314 din 23.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social "Asistență personală" și a Standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr.413 din 14.06.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social "Respiro" și a Standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr. 75 din 03.02.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social "Plasament familial pentru adulți" și a Standardelor minime de calitate;

- Hotărârea Guvernului nr.760 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr. 333 din 14.05.2014 pentru aprobarea Regulamentului privind prestarea serviciilor de comunicare prin utilizarea limbajului mimico-gestual/limbajului semnelor cu ajutorul interpretului.

CADRUL INSTITUȚIONAL CU PRIVIRE LA INCLUZIUNEA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Din cadrul instituțional al protecției sociale a persoanelor cu dizabilități fac parte instituții de nivel central, teritorial și local.

La nivel central activează:

Consiliul național pentru drepturile persoanelor cu dizabilități - organul colegial consultativ, care monitorizează implementarea și promovarea politicii de stat în domeniu

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) - autoritatea care elaborează politici de protecție socială, evaluează funcționarea sistemului de protecție socială, exercită controlul asupra realizării lor, contribuie la dezvoltarea sistemului de servicii sociale, promovează variantele de alternativă ale instituționalizării etc.;

Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS) instituție publică autonomă de interes național, ce administrează și gestionează sistemul public de asigurări sociale; ține evidența persoanelor cu dizabilități beneficiari de prestații de asigurări sociale;

Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă - instituție de stat, subordonată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, abilitată cu funcții plenipotențiare în domeniul determinării dizabilității și capacității de muncă.

La nivel teritorial activează: direcțiile raionale/municipale de asistență socială și protecție a familiei; casele teritoriale de asigurări sociale; consiliile teritoriale pentru determinarea dizabilității și capacității de muncă, care realizează politica de asistență și asigurare socială și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

La nivel local activează: primăriile locale; organizațiile nonguvernamentale. Acțiunile de asistență socială se realizează de asistenții sociali și lucrătorii sociali.

Respectarea prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități de către autoritățile publice centrale și locale, de către instituții și întreprinderi indiferent de tipul de proprietate, de către asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelele este monitorizată de societatea civilă și de Avocatul Poporului (Ombudsman).

DREPTURILE PERSOANEI CU DIZABILITĂȚI

Toți membrii societății, inclusiv persoanele cu dizabilități, se bucură de aceleași drepturi, care includ drepturile civile, politice, sociale, economice și culturale, printre care:

- dreptul la viață, libertate și securitatea persoanei, respectul integrității fizice și mentale;
- dreptul la nivel adecvat de viață;
- egalitatea în fața legii fără discriminare;

- *protecția împotriva torturii, exploatării, violenței și abuzului;*
- *dreptul de a trăi în comunitate și de a participa la viața politică, publică, culturală;*
- *libertatea de exprimare și opinie;*
- *accesul la informație;*
- *dreptul la educație, sănătate, muncă;*
- *dreptul la asistență socială prin intermediul diferitor alocații și servicii sociale.*

PERSOANA CU DIZABILITĂȚI ARE DREPTUL LA:

- Pensie de dizabilitate;
- Asistență și protecție socială;
- Alocații sociale de stat
- Ajutor social;
- Ajutor pentru perioada rece a anului;
- Asistență medicală gratuită în instituțiile medicale de stat;
- Reabilitare medicală, profesională și socială în centrele specializate de reabilitare complexă, secțiile centrelor de sănătate și staționare de tratament de întremare în instituțiile curativ-proflactice;
- Îngrijire permanentă în case-internat, case de locuit speciale cu un complex de servicii de reabilitare și servicii sociale pensionate; centre de deservire socială;
- Servicii de deservire socială la domiciliu;
- Asigurare gratuită sau în condiții avantajoase cu mijloace ajutătoare tehnice, fonoamplificatoare și semnalizatoare, dispozitive și aparate individuale;
- Studii medii generale, medii de specialitate și superioare în instituțiile de învățământ de

- tip general și special; asigurare cu bursă, indiferent dacă primește pensie sau alocații;
- Instruire, pregătire profesională și ridicarea nivelului profesional în diferite forme: învățămînt la zi, cu frecvență redusă, individual, în grupe, clase speciale, la domiciliu;
- Acces gratuit sau în condiții avantajoase la obiectivele culturale, turistice și la complexele sportive;
- Muncă care să corespundă normelor de protecție a muncii în întreprinderi, instituții și organizații cu condiții obișnuite de muncă, în secții și sectoare specializate, practica muncii la domiciliu;
- Durată redusă a timpului de muncă.
- De participare în toate domeniile vieții fără discriminare, inclusiv la elaborarea politicilor care vizează drepturile și interesele acestora.

Dreptul la protecție socială presupune obligația statului de a întreprinde măsuri adecvate pentru a oferi fiecărei persoane un nivel de trai decent, prin acordarea de pensii și ajutor în caz de boală, invaliditate, șomaj, alte cazuri de pierdere a mijloacelor de existență. În contextul dat, statul promovează politici sociale ajustate la condițiile existente conform standardelor europene din domeniu.

ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA SISTEMULUI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

DETERMINAREA DIZABILITĂȚII

Dizabilitatea persoanei este determinată de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă ținând cont de actorii medicali, psihopedagogici, habituali, profesionali, precum și de alți factori sociali.

Drept criteriile de bază pentru determinarea dizabilității servesc capacitatea:

- de a studia și de a se instrui;
- intelectuală și comportamentul;
- de autoservire și de autoîngrijire;
- de comunicare (vederea, auzul, vorbirea) și de adaptare situațională;
- locomotorie și dexteritatea;
- de muncă păstrată și capacitatea vitală a organismului;
- de participare la viața socială și profesională – determinată de deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale de lungă durată.

În funcție de gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate și restricții de participare exprimate în raport cu păstrarea capacității de muncă dizabilitatea este considerată:

- **severă** - capacitatea de muncă este păstrată de 0-20%;
- **accentuată** - capacitatea de muncă este păstrată de 25-40%;
- **medie** - capacitatea de muncă este păstrată de 45-60%.

De asemenea, consiliile întocmesc **programul individual de reabilitare și incluziune socială**, care conțin recomandări generale privind activitățile și serviciile din domeniile medical, social, educațional și profesional de care persoana are nevoie în procesul de incluziune socială.

Programul individual este executoriu pentru persoanele cu dizabilități, pentru organele de stat corespunzătoare, precum și pentru întreprinderi, instituții, organizații și agenți economici, indiferent de forma de proprietate.

Persoanelor care se adresează prima dată, dizabilitatea li se determină pe un termen de un an sau pe un termen de 6 luni. În cazuri severe, dizabilitatea se stabilește pe doi ani, iar dacă dereglările funcționale sînt ireversibile – fără termen de reexaminare.

Reexpertizarea periodică se face în scopul verificării eficienței tratamentului, a măsurilor de reabilitare medicală și profesională, a serviciilor sociale, de orientare și formare profesională, educaționale de care au beneficiat, precum și pentru a identifica schimbările în semnele dizabilității și capacității de muncă.

CAUZELE DIZABILITĂȚII:

- **afecțiune generală** - ca urmare a unei afecțiuni, traume, defect organic;
- **afecțiune congenitală sau din copilărie** – ca urmare a unei afecțiuni,
- **traume**, defect organic care a avut loc pînă la împlinirea vârstei de 18 ani;
- **boală profesională** - ca urmare unei boli generate de influența sistematică a factorilor nocivi caracteristici profesiei și de condițiile de muncă caracteristice unor ramuri de producție;

- **accident de muncă** - ca urmare a acțiunii factorilor care au produs accidentul în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu
- **afecțiune legată de participarea la lichidarea avariei de la CAE Cernobîl sau la alte accidente atomice** - persoanelor care au participat la lichidarea consecințelor catastrofei de la CAE Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare
- **afecțiune legată de serviciul militar sau cel special** - persoanelor care au îndeplinit serviciul militar sau special în organele apărării naționale, securității statului și ordinii publice, trecute în rezervă.

Persoanele care dețin grad de dizabilitate pot beneficia de pensie de dizabilitate, în cazul în care realizează un stagiul de cotizare raportat la vârsta sa, în conformitate cu legislația în vigoare. În cazul în care persoana nu întrunește condițiile pentru obținerea dreptului la pensie, acestuia i se stabilește dreptul la alocație socială de stat.

Cuantumul mediu al pensiei de dizabilitate la 01.04.2015 constituia 937,90 lei.

PRESTAȚII ȘI SERVICII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI BENEFICIAZĂ DE URMĂTOARELE PRESTAȚII BĂNEȘTI:

- **alocații sociale de stat,**
- **alocații pentru îngrijire,**
- **ajutor social,**
- **ajutor pentru perioada rece a anului,**
- **alocații lunare de stat,**
- **compensații pentru transport,**
- **ajutor material din fondurile locale de susținere socială a populației.**

Alocațiile sociale de stat sînt prestații bănești lunare sau de o singură dată, alocate persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie de asigurări sociale.

Beneficiază de alocație pentru persoane cu dizabilități:

- persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, inclusiv din copilărie;
- copiii cu dizabilități severe, accentuate și medii - pînă la 18 ani.

Quantumul alocației constituie un anumit procent din quantumul pensiei minime indexate pentru: persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, inclusiv:

- persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii – 30%;
- persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie – 80%;
- copiilor cu dizabilități severe, accentuate și medii cu vîrsta de pînă la 18 ani – 80%.

Beneficiază de alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere:

- persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani;
- persoanele cu dizabilități severe din copilărie;
- persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare.

Cuquantumul alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere constituie 75% din cuquantumul pensiei minime indexate pentru limită de vîrstă.

Ajutor social reprezintă o plată bănească de susținere a familiilor defavorizate.

Ajutorul pentru perioada rece a anului reprezintă plata lunară fixă, în bani, acordată familiei defavorizate pentru lunile ianuarie-martie și noiembrie-decembrie

De dreptul la ajutor social și /sau ajutor pentru perioada rece a anului beneficiază familiile defavorizate în cazul în care toți membrii adulți ai acesteia se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

- au atins vîrsta necesară pentru stabilirea pensiei;
- sînt persoane încadrate în diferite grade de invaliditate;
- sînt șomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își au domiciliul și care nu refuză un loc de muncă sau participarea la servicii de stimulare a ocupării forței de muncă și la lucrări publice oferite de agenții;
- se află în perioada dintre săptămîna a 30-a de sarcină și săptămîna a 12-a după naștere în cazul în care copilul se naște mort sau moare în perioada concediului postnatal, ori îngrijește un copil pînă la vîrsta de 3 ani;

- îngrijesc un membru/membri ai familiei încadrați în gradul I de invaliditate care necesită îngrijire conform concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, îngrijesc un copil/copii invalizi din aceeași familie sau o persoană în vârstă de peste 75 de ani din aceeași familie conform concluziei Consiliului medical consultativ;

Cererea pentru acordarea ajutorului social, însoțită de actele confirmative, se depune reprezentantului direcției/secției asistență socială și protecție a familiei din localitatea unde familia solicitantă își are reședința curentă.

Cuantumul ajutorului social se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia.

Începînd cu 1 aprilie 2015 venitul lunar minim garantat constituie 765 lei.

Ajutorul pentru perioada rece se acordă familiilor solicitante de ajutor social care au un venit global mediu lunar mai mare decît venitul lunar minim garantat și mai mic decît nivelul venitului lunar minim garantat majorat de 1,6 ori, ce ceea ce constituie 1224 lei.

Compensația anuală pentru cheltuielile de deservire cu transport se acordă persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor și reprezintă plata anuală în bani în mărime de 800 lei.

Ajutorul material se acordă persoanelor socialmente vulnerabile, în cazurile de îmbolnăvire gravă sau aflate în situații excepționale, pe care nu le pot depăși de sine stătător, sub formă de bani sau în bunuri materiale.

Pentru a obține ajutorul material, persoanele respective se adresează către direcția executivă a fondului de susținere socială a populației de la locul său de trai.

SERVICIILE SOCIALE

Persoanele cu dizabilități beneficiază de servicii sociale primare, specializate și cu specializare înaltă.

Asistentul social din cadrul primăriei și echipa multidisciplinară în baza evaluării inițiale și/sau complexe a persoanei/familiei și ținând cont de recomandările din programul individual de reabilitare și incluziune socială al acesteia îi stabilește tipul serviciului social necesar.

Structura teritorială de asistență socială prestează următoarele servicii sociale:

- **serviciul de îngrijire socială la domiciliu** este prestat de către lucrătorul social pentru persoanele cu dizabilități lipsite de orice suport din partea copiilor, familiei extinse sau altor persoane și care au nevoie de ajutorul unei alte persoane;
- **serviciul de asistență personală** este prestat de către asistentul personal pentru persoanele cu dizabilități severe care necesită îngrijire, însoțire și supraveghere permanentă din partea unei alte persoane în procesul integrării lor în societate (în domeniile protecției sociale, muncii, asistenței medicale, instructiv-educativ, informațional, al accesului la infrastructură etc.).

ESTE IMPORTANT SĂ CUNOȘTI!

În relațiile de muncă beneficiază de:

- durată de muncă redusă de 30 de ore pe săptămână, fără diminuarea drepturilor salariale – **persoanele cu dizabilități severe și accentuate,**
- ziua sau săptămână de muncă parțială – **salarialul care are copii cu dizabilități ori care îngrijește de un membru al familiei**

bolnav. Retribuirea muncii este efectuată proporțional timpului lucrat sau în funcție de volumul lucrului prestat;

- o zi liberă pe lună, suplimentar, în baza cererii scrise, cu menținerea salariului mediu din contul angajatorului – **unul din părinți (tutore, curator), care educă un copil invalid;**
- un concediu anual cu o durată de 40 de zile calendaristice – **persoanele cu dizabilități severe, în cazul în care acestea nu beneficiază de facilități mai mari,**
- un concediu anual cu o durată de 32 de zile calendaristice – **persoanele cu dizabilități accentuate**
- concediu de odihnă anual suplimentar plătit cu 4 zile calendaristice – **nevăzătorii, unul dintre părinții care au 2 și mai mulți copii în vârstă de pînă la 14 ani (sau un copil invalid);**
- dreptul preferențial la menținerea la lucru în cazul reducerii numărului sau a statelor de personal – **salariații care întrețin două sau mai multe persoane și/sau un invalid;**

NU SE ADMITE refuzul neîntemeiat al administrației de a încheia un contract individual de muncă sau de avansare în serviciu, de concediere, de transfer al persoanei cu dizabilități la altă muncă, fără acordul ei scris, din motive de dizabilitate; concedierea persoanei care frecventează cursuri de reabilitare medicală, profesională și socială în instituții respective, indiferent de termenul aflării în aceste instituții; aplicarea perioadei de probă în cazul încheierii contractului individual de muncă cu persoanele cu dizabilități.

**Ziua de 3 decembrie a fost declarată de
Adunarea Generală a ONU (1992)
Zi Internațională a Persoanelor cu Dizabilități**

**PENTRU INFORMAȚII SUPLIMENTARE
PUTEȚI APELA LA:**

• **OFICIUL AVOCATULUI POPORULUI**

mun. Chișinău, str. Sfatul Țării, 16,
tel: 022 23 48 00, tel/fax: 022 22 54 42,
e-mail: cpdom@mdl.net;
avocat_copil@yahoo.com;
web: www.ombudsman.md

- **Serviciul "Linia Fierbinte pe problemele torturii"**
tel.: 0 8001 2222;
- **Serviciul "Linia Fierbinte – Telefonul Copilului"**
tel.: 0 8001 1116;
- **Serviciul Programe Instructive,
Relații cu Publicul**
tel.: 60002656;
e-mail: n.visanu@inst.ombudsman.md,

• **MINISTERUL MUNCII, PROTECȚIEI
SOCIALE ȘI FAMILIEI,**

Mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri, 1;
tel.: 022 73 75 72, 28 07 92;
web: www.mpsfc.gov.md;

• **CASA NAȚIONALĂ DE ASIGURĂRI
SOCIALE,**

mun. Chișinău, str. Gheorghe Tudor, 3,
tel.: 022 72 62 09;

• **MINISTERUL SĂNĂTĂȚII,**

mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri, 1,
tel.: 022 73 75 72.

Motivul adresării	Instituția	Contacte
Asistență medicală (medicamente compensate, spitalizare, medicul de familie etc.)	MINISTERUL SĂNĂTĂȚII	Telefonul verde: 0 800 71010, apel gratuit
Dreptul la muncă	INSPECȚIA MUNCII	mun.Chișinău str. Miron Costin,17/2, of. 411, Tel. anticamera: 0 (22) 49-94-00
Acordarea ajutorului material persoanelor social-vulnerabile	FONDUL REPUBLICAN DE SUSȚINERE SOCIALĂ A POPULAȚIEI	mun.Chișinău str. Vasile Alecsandri, nr.1, et.VI Tel.: 0 (22)28-61-92
Pensie, facilități, în demnizații, compensații nominative etc.	CASA NAȚIONALĂ DE ASIGURĂRI SOCIALE (CNAS)	Oficiul central anticamera 0 (22)72-57-97, Linia fierbinte: 0(22)28-61-15 www.cnas.md
Asistență socială, alte probleme	MINISTERUL MUNCII, PROTECȚIEI SOCIALE ȘI FAMILIEI	Mun.Chișinău str. Vasile Alecsandri, nr. 1 Tel.: 0 (22)73-75-72; 28-07-92, www.mpsfc.gov.md

La nivel local (sat/comună), vă puteți adresa la primărie sau la direcția asistență socială.

La nivel teritorial, vă puteți adresa la direcțiile municipale de asistență socială și la secțiile raionale de asistență socială și protecție a familiei, constituite de consiliile raionale (municipale).

Cîteva noțiuni din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități:

“Discriminare din cauza dizabilității” înseamnă orice deosebire, excludere sau restricție făcută din cauza dizabilității care are ca scopul sau efectul de a împiedica sau anula recunoașterea sau exercitarea, în egală măsură cu alți cetățeni, a omului și libertăților fundamentale ale drepturilor cu privire la activitatea politică, economică, socială, culturală, civilă sau oricare altă activitate. Include toate formele de discriminare, inclusiv refuzul unei acomodări rezonabile.

“Acomodare rezonabilă” este modificarea sau ajustarea necesară și corespunzătoare, fără a impune o povară exagerată, atunci când acestea sunt necesare pentru a garanta, persoanelor cu dizabilități, beneficierea de drepturile și libertățile fundamentale ale omului și exercitarea acestora, în egală măsură cu alți cetățeni.

“Design universal” este designul produselor, mediilor, programelor și serviciilor pentru a fi utilizate de către toți cetățenii, în cea mai mare măsură posibilă, fără a fi necesară readaptarea sau design-ul specializat. „Designul universal” nu exclude mijloacele tehnice de asistență pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilități, atunci când acestea sînt necesare.

La realizarea publicației au contribuit:

Svetlana Rusu, Oficiul Avocatului Poporului

Ina Galan, Oficiul Avocatului Poporului

OFICIUL AVOCATULUI POPORULUI
mun. Chişinău, str. Sfatul Ţării, 16,
tel: 022 23 48 00, tel/fax: 022 22 54 42,
e-mail: cpdom@mdl.net;
avocat_copil@yahoo.com;
web: www.ombudsman.md